విస్మృత యాత్రికుడు

నవల

రాహుల్ సాంకృత్యాయన్

అనువాదం
ఆలూరి భుజంగరావు

విషయసూచిక

1.	బాల్యం	11
2.	పశుపాలన	26
3.	ప్రేమ	43
4.	భిక్షు	58
5.	గాంధారం - కాశ్మీరం	73
6.	కన్యాకుబ్జం	101
7.	మగధ	119
8.	సింహళంలో	144
9.	స్వదేశానికి...	163
10.	స్వదేశంలో....	176
11.	హిమాలయాన్ని దాటాము	191
12.	కాంస్యలో... ...	205
13.	కూచీ లో...	225
14.	దిశా పరివర్తన	244
15.	తిరుగుబోతుల దేశంలో...	264
16.	శీత సముద్రం, మహా ఎడారి	286
17.	చీనాదేశం వైపు	307
18.	వ్యథిత జీవితం	324
19.	ఝుం ఝూ మారుతం	340
20.	జీవన సంధ్య	345
	ఉపసంహారం!	350

1వ అధ్యాయము

బాల్యం

(క్రీ.శ. 518 - 527)

"**బో**లోర్" నుండి ఉద్యాన ప్రదేశానికి వెళ్ళాలంటే, పర్వతలోయల్నీ, అఖాతాలనూ ఎన్నింటినో దాటాలి. ఈ అఖాతాలపై వంతెన లుండవు. ఇనుప గొలుసుల సాయంతో వీటిని దాటాలి. అది అతి ప్రమాదకరమైన పని. ఇనుప గొలుసును నోటితో పట్టుకుని క్రింద అఖాతంలోకి వ్రేళ్ళాడుతూ యాత్రికులు వీటిని దాటుతారు. క్రిందికి దృష్టిని పోనిస్తే ప్రవాహం దృష్టికి ఆననంత లోతులో వుంటుంది. యాత్రికుడు గొలుసును వదలాడా కొన్నివేల అడుగుల అథఃపాతాళంలోకి పోయి పడతాడు. కనుకనే గాలి తీవ్రంగా వీచే సమయాల్లో ఈ అఖాతాల్ని దాటటానికి ఎవరూ సాహసించరు. ఈ ఉద్యాన భూమికి ఉత్తర దిశన పామీరు పర్వతశ్రేణులున్నాయి. దక్షిణాన భారతదేశం వుంది . ఇక్కడి వాతావరణం చాలా సుఖకరంగా వుంటుంది. ఈ ఉద్యానభూమి కొన్ని వందల క్రోసుల విస్తృతిని కలిగివుంది. ఇక్కడి భూములు చాలా సారవంతమైనవి. కనుకనే అత్యధిక జనసంఖ్యతో అలరారుతోంది ఈ దేశం, ఈ దేశపు రాజు శాఖాహారి, ప్రత్యేకమైన తిథుల్లో నిష్ఠతో ఉపవాసం వుంటాడు. ఆనాడు మృదంగం, శంఖు, వీణ, వేణువు – మొదలుగాగల వాద్యాలు మ్రోగుతుండగా రాజు – బుద్ధ భగవానుణ్ణి పూజిస్తాడు. అపరాహ్ణానంతరం అతడు తన రాచకార్యాలను చూచుకుంటాడు. ఈ దేశంలో అసలు మృత్యుదండనే లేదు. ఎవడైనా నరహత్యకు పాల్పడితే, రాజు అతడికి మృత్యుదండన విధించడు. కొంత ఆహారాన్నిచ్చి నిర్జన పర్వతాల్లోకి పంపించి వేస్తాడతణ్ణి. అదే హంతకుడికి విధించే శిక్ష... ఇక్కడి ప్రజలు నదీజలాల్ని, చిన్న చిన్న కాలువలద్వారా తమ భూములకు మలుపు కుంటారు. ఇలా నదీ జలాలను భూములకు పెట్టుకోవడం వలన ఇక్కడి భూములకు సారవంతమైన ఒండ్రుమట్టి సమృద్ధిగా లభిస్తుంది. ఈ దేశంలో కాయకూరలు అత్యధికంగా కాస్తాయి. వృక్షాలూ, లతలూ సర్వకాలాలలోనూ ఫల – పుష్పాదుల్తో నిండి కనులపండువుగా

2వ అధ్యాయము

పశుపాలన

ఉద్యానం బౌద్ధదేశం. ఏడెనిమిదేళ్ళ వయస్సులో, బాలబాలికల్ని బౌద్ధమతాధ్యయనం నిమిత్తం సంఘాల్లో వదిలేస్తారు. మా దేశంలో ప్రతి పరివారం నుండి ఒక వ్యక్తిని విధిగా సంఘంలో చేర్చడం ఆచారం. మా పిల్లలకు సంఘారామాలు తమ సొంత ఇండ్లలాగానే వుంటాయి. ప్రతి గ్రామంలోనూ బుద్ధ మందిరం వుంటుంది. నాలుగయిదు వూళ్ళకు కలిసి ఒక సంఘారామం వుంటుంది. ప్రతి ఇంటినుండి ఒక వ్యక్తి బౌద్ధ భిక్షువవుతున్నాడంటే, సంఘారామంలో మన బంధువెవడో ఒకడుండడం సహజం. మా పెదతండ్రి ఒకాయన భిక్షువయ్యాడు. ఆయన అప్పుడప్పుడు భిక్షకొరకు మా యింటికి వస్తూండేవాడు. సంఘ నియమాల దృష్ట్యా బౌద్ధ భిక్షువులు బంధుత్వపు మమకారాల్లో కట్టుపడరాదు. కనుక మా పెదతండ్రి ఎన్నడూ నన్ను ఎత్తుకోలేదు. నా మీద మమకారాన్ని బాహాటంగా ప్రదర్శించలేదు. కానీ, వారి మాటల్లో, ప్రవర్తనలో పుత్రవాత్సల్యం ద్యోతకమయ్యేది. తలిదండ్రుల ప్రేమాదరాల్లో, ఎలాటి ఆనందం లభించేదో, అలాటి ఆనందమే, మా పెదతండ్రి మాటల్లోనూ లభించేది. నా పెదతండ్రి పేరు భదంత జినవర్మ. నాకు వూహలు తెలిశాక భదంత జినవర్మ మా యింటికి భిక్షకు రావడాన్ని చూశాను. మొదట అందరు బౌద్ధభిక్షువుల్లా, అతడూ ఒక సాధారణ బౌద్ధభిక్షు వనుకున్నాను. కానీ, వారు నాకు పెద తండ్రి అవుతారని తరువాత చెప్పారు. పెదతండ్రి భిక్షకు వచ్చినప్పుడు వారికి తల్లీ తండ్రి, ఇంట్లోని ఇతర జనులు – రెండు మోకాళ్ళమీదా కూర్చుని, రెండు చేతులను, తలకు ఆన్చి నమస్కరించేవారు. (దీనినే పంచ ప్రతిష్ఠత మంటారు.) మా గ్రామంలోని నా యీడు కుర్రవాళ్ళు ఒకరిద్దరు తలలు గొరిగించుకుని, కాషాయాంబరాల్ని ధరించి, సంఘంలోకి వెళ్ళారు. శ్రమణులయ్యారు. వాళ్ళను చూశాక శ్రమణుణ్ణవుదామని నేనూ ఎంతో ఉబలాట పడుతూండేవాణ్ణి. కానీ, అప్పటికి నా తమ్ముళ్ళు పుట్టలేదు. కుటుంబమంతటికి నే నొక్కణ్ణే మొగపిల్లవాణ్ణి కావడంవలన, నన్ను సంఘానికి, ఇచ్చి

3వ అధ్యాయము

ప్రేమ

(క్రీ. శ. 534 - 35)

పర్వత మైదానాల్లోని జీవితమంటే నాకు చాలా ఇష్టం. సాధారణంగా ప్రతి వర్షాకాలాన్నీ మైదానాల్లోనే గడుపుతూండేవాణ్ణి. నాది పూర్తి తిరుగుబోతు జీవితం. ఈ తిరుగుబోతు జీవితానికి, మైదానాల్లోని వర్షావాసం ఓ పాఠశాలలా పనిచేసింది అనుకుంటున్నాను. ఈ చీనా దేశానికి వచ్చాక, మార్గ మధ్యంలోనూ ఎన్నోవందలమంది యాత్రికులూ, పర్యటకులూ కలిశారు. వారందరూ దుర్గమమైన పర్వతాలగుండా భయంకరమైన అరణ్యాలగుండా, ఎడార్లగుండా, ప్రళయ పవనాలతో కల్లోలితమౌతూన్న సముద్రాలగుండా వేల యోజనాలు యాత్రచేశారు. అయితే, నా జన్మస్థానమయిన ఉద్యాన దేశపు పర్వత మైదానాల పరిచయం కలవారు వారిలో ఒక్కరూలేరు. వారిలో చాలామంది పట్టణాల్లో పుట్టినవారే. వారి బాల్య జీవితంకూడా పట్టణ పరిసరాల్లోని ఏ సంఘారామాల్లోనో గడిచి వుంటుంది. అయినా, వాళ్ళు అంత కష్టతరమైన యాత్రల్ని చేయగలిగారు! ఉద్యానవాసుల జీవితం బాల్యంనుండి ఎంతో పరిశ్రమతో కూడుకొని వుంటుంది. మాకు మొదటినుండీ ఒళ్ళుదాచుకోకుండా కఠిన పరిశ్రమతో జీవితాన్ని గడపడం అలవాటు. కనుకనే మేము ఎలాటి కష్టాలనైనా ఓర్పుగా సహిస్తాము. వీపున బరువు మోయడం మాకు చిన్నతనం నుండి అభ్యాసమే! పెద్దవాళ్ళమయినా, మణుగూ మణుగున్నర బరువును వీపుమీద వేసుకుని అతి దుర్గమమైన పర్వతాల నధిరోహిస్తూంటాము. ఆఁ! మైదానాల్లాంటి అతిశీతల ప్రదేశంలో మాత్రం త్వరగా అలసట చెందుతూంటాము. బరువును మోయగల మా సహజశక్తికూడా సన్నగిలిపోతుంది అలాంటి ప్రదేశంలో! “పర్వతాగ్రాలకు పోయినకొలదీ చలి ఎందుకు ఎక్కువ అవుతుంది? పదడుగులు నడిచేసరికి అలసట ఎందుకు వస్తుంది?” అని నేను అనేకమార్లు ఆలోచించాను. కొంతమందిని అడిగానుకూడాను. వాళ్ళిలా అన్నారు “వర్షాకాలంలో పర్వతాలపైన ఎన్నో

4వ అధ్యాయము

భిక్షు

(క్రీ.శ. 536 - 540)

భద్రను బలవంతాన అంతఃపురంలోకి తీసుకు వెళ్ళారన్న వార్త వినగానే నా మనస్సు చంచలమై పోయింది. పట్టు తప్పింది. అయితే, ఆ స్థితి నా జీవితపు, విస్తృతాకాశంలో ఓ క్షణకాలం మెరసి అదృశ్యమయ్యే మెరుపు లాంటిది. తరువాత ఎన్నడూ నా జ్ఞాపకాలు ఆమె హృదయంలోనూ తల ఎత్తలేదు. ఆమె జ్ఞాపకాలు నా హృదయంలోనూ తల ఎత్తలేదు. ఆమె విషయం అంతగట్టిగా చెప్పలేకపోయినా, నా గురించి మాత్రం నిక్కచ్చిగా చెప్పగలను. తరువాత జీవితంలో ఒక్క క్షణం కూడా నేనామెను గురించి స్మరించలేదు. కాశ్మీరు రాజధానికి వెళ్ళినప్పుడు కూడా నేనామెను గురించి ఏమీ తెల్సుకోలేక పోయాను. తెల్సుకోదలచలేదు కూడాను. ఆమెను అంతఃపురానికి తీసుకుని వెళ్ళిన మరుసటి పర్షావాసం కొరకు నేను మైదానాలకు వెళ్ళలేదు. మా నాన్నగారిని వెంట పెట్టుకుని, మా గ్రామానికి ఎదురుగావున్న మరోగ్రామానికి వెళ్ళి, అక్కడినుంచి కొంచెం క్రిందికి దిగి, సువాస్తు-నదీ - తీరాన్ని పట్టుకుని ఎగువకు వెళ్ళాము. మా గ్రామంలో నుండి చూస్తే తూర్పుగా తెల్లని హిమశిఖరాల పంక్తి కనుపిస్తుంది. ఆపంక్తి వెనుకవైపునే భదంత జినవర్మ వుండే సంఘారామం. జినవర్మకు మేము ముందుగా తెలియపరచలేదు. ఏ సూచనా లేకుండా నేనలా ప్రవ్రజ్యా (సాధుత్వం)న్ని పుచ్చుకోవడానికి రావడం, జినవర్మకు ఆశ్చర్యాన్ని, ఆనందాన్ని కూడా కలిగించాయి. మా ఉద్యాన దేశంలో, ఒక్క పర్వత మైదానాల్ని మినహాయిస్తే, మిగిలిన సమస్త తీరాలూ, లోయలూ సస్యంతో నిండి అతిసుందరంగా వుంటాయి. కనుకనే ఆ దేశానికి ఉద్యాన దేశమని పేరొచ్చింది. అయితే, ప్రస్తుత సంఘారామమున్న ప్రదేశం మొత్తం ఉద్యాన దేశంలోకే అత్యంత సుందరమైంది. సువాస్తు - నది - యొక్క ఉద్గమస్థానం ఇక్కడికి ఒక రోజు ప్రయాణ దూరంలో వుంటుంది. ఈ మధ్యలోనే మంచు కరిగి ప్రవహించే అనేక చిన్నచిన్న నదులూ, కాలువలూ వచ్చి సువాస్తులో కలుస్తాయి. కనుకనే సువాస్తు ప్రవాహం ఇక్కడ - సంఘారామం వద్ద - అంత విస్తృతంగా

5వ అధ్యాయము

గంధారం - కాశ్మీరం

(క్రీ.శ. 541 - 42)

ఇప్పుడు నేను ఇరవై మూడేళ్ళ వాణ్ణయ్యాను. నా జ్ఞానాన్ని అభివృద్ధి పరచుకోవడానికి ఉద్యానదేశంలో యోగ్యుడై, తగిన గురువు లభించడనిగానీ, లేడనిగానీ నేననను. అయితే మహా సరోవరం ఎంతో పెద్దదేనా కావచ్చు. మహా సముద్రానికి దీటు రాదు కద? మా ఉద్యాన దేశంలోని మహా పండితులందరూ విద్యాధ్యయనం కొరకు కొంతకాలం మధ్య దేశంలో వుండి వచ్చినవారే! పైగా మా పొరుగు దేశాలయిన కపిషా, గాంధారం, కాశ్మీరం కూడా బుద్ధునియొక్క చరణ ధూళితో పవిత్రమైనయ్యిట! (బుద్ధుడు కపిషా గాంధార దేశాల్లోనూ పర్యటించాడని వదంతులు కానీ, వినయ పిటకం, సూత్రాలు వీటిలో బుద్ధుడు మధ్యదేశాన్ని దాటి అన్యదేశాల్లో ఎక్కడా పర్యటించినట్లు ఒక్క వాక్యమైనా లేదు.) ఏది ఏమైనా మహా పండితులు వినయ – విశారదులకు, లాక్షణికులకు నిలయమైన గాంధారం – కాశ్మీరం మాకు మా స్వదేశాల్లాగానే వుంటాయి. పండిత నిలయాలైన దూర దేశాలుకూడా ఆకర్షణీయంగా వుంటాయి. నేను బాల్యంలో ఒక మాటు మా అమ్మ వెంట గాంధార రాజధాని అయిన పురుషపురానికి వెళ్లాను. కానీ అప్పుడు నా వయస్సు చాలా కొద్ది. జ్ఞానమూ అత్యంత పరిమితం. ఆ పునీత నగరాన్ని సరిగా దర్శించి ఆనందించలేక పోయాను. కనుకనే ఇప్పుడు మళ్ళీ పురుషపురాన్ని దర్శించాలను కుంటున్నాను. గాంధార దేశానికి వెళ్ళేముందే కపిషా దేశానికి కూడా వెళ్ళి చూడాలనుకున్నాను. మేము అతి శీతలదేశ వాసులం, ఉష్ణదేశాల్ని గురించిన వార్తలు వింటూ వుంటే గుండెలు అదురుతుండేవి. అక్కడ నల్లని పాములుంటాయనీ, వాటి స్పర్శ మాత్రానే మానవులు చనిపోతారనీ విన్నాను. దోమలూ, తేళ్ళూ, ఇంకా అనేకరకాలైన మానవుల్ని హింసించే క్రిమి కీటకాలు వుంటాయనీ విన్నాను. వేసవికాలంలో ఆ దేశాల్లో వుండి తిరిగి సజీవంగా రావడమనేది అసంభవమైన విషయమని గూడా విన్నాను. అయితే మా ఆచార్యులవారు అత్యంత ఉష్ణదేశాల్లో వుండి

6వ అధ్యాయము

కన్యాకుబ్జం

(క్రీ.శ. 542 - 43)

రాజపురిని దాటాక పర్వతాల్ని దిగి ఆగ్నేయదిశగా ప్రయాణం సాగించాము. రెండు రోజుల ప్రయాణానంతరం చంద్రభాగ నదిని సమీపించాము. నదిని దాటి మరికొంతదూరం వెళ్ళాక శాకలా – స్యాల్‌కోట వచ్చింది. శాకలా మిహిరకులుడి రాజధానుల్లో ఒకటి. ఈ నగరంలో మిహిరకులుడు శరదృతువును గడుపుతూవుంటాడు. వెనుక మిహిరకులుడి రాజ్యం, యమునా నదినుండి నర్మదా తీరంవరకూ విస్తరించివుండేది. ఆ రోజుల్లో శాకలా గొప్ప సమృద్ధిని సాధించింది. కానీ, పరాజయాన్ని పొందాక, ఎలాగో ప్రాణాల్ని రక్షించుకుని కాశ్మీరానికి పారిపోయాడు మిహిరకులుడు! అప్పటినుండి కాశ్మీరదేశంలోనే వుంటున్నాడు. శాకలాలో వుండగా ఒకమాటు భిక్షువుల ప్రవర్తనకు కోపించి, బౌద్ధ ధర్మాన్ని నాశనం చేసేయాలని నిశ్చయించుకున్నాడు మిహిరకులుడు. ఎన్నో విహారాలనూ, స్తూపాలనూ ధ్వంసం చేశాడు. అనేకమంది బౌద్ధ భిక్షువుల్ని అతి నిర్దయుడై సంహరించాడు. బౌద్ధమతం మీదా, భిక్షువులమీదా మిహిరకులుడికి కలిగిన ఈ కోపానికి కారణం కేవలం భిక్షువుల ప్రవర్తనలోని లోపమే అని నేననుకోవడంలేదు. మిహిరకులుడు తన తండ్రి అయిన తోరమాణుడి వలెనే దిగ్విజయాలను సాగించాలన్న తలంపుతో మధ్యదేశం మీదికి దండు వెడలాడు. నరసింహబాలాదిత్యుడితో యుద్ధం సంఘటిల్లింది. మొదట మిహిరకులుడు కొంతవరకూ విజయాన్ని పొందాడు. కానీ, చివరకు ఓడిపోయి బాలాదిత్యుడికీ బందీ అయ్యాడు మిహిరకులుడు. బాలాదిత్యుడి తల్లికి మిహిరకులుడిమీద దయ కలిగింది. అతణ్ణి ఖైదునుండి విడిపించి వేసింది. అలా విడిపించడమే అతడింత అత్యాచారి కావడానికి కారణమైంది. బాలాదిత్యుడికీ తనకూ జరిగిన యుద్ధంలో మధ్యదేశంలోని బౌద్ధులు గొప్పగా శౌర్యాన్ని ప్రదర్శించి పోరాడారు. కపిషా, గంధార, కాశ్మీర దేశాల్లోని ప్రజలు మధ్యదేశంమీద ఎప్పుడూ భక్తిభావాన్ని ప్రదర్శిస్తూ వుంటారు. యుద్ధ సమయంలో వారి సహానుభూతి అంతా బాలాదిత్యుడివైపే వుండడాన్ని గమనించాడు మిహిరకులుడు. దీంతో, అతడి

7వ అధ్యాయము

మగధ

(క్రీ.శ. 544 - 45)

మేమిద్దరమూ కన్యాకుబ్జాన్నుండి బయల్దేరాము. వేసంగులు. మధ్యాన్నానంతరం ఎండ తగ్గాక ప్రయాణం సాగించేవాళ్ళం. తిరిగి ప్రొద్దు కృంగకముందే ఏదో ఒక విహారాన్ని చేరుకునేవాళ్ళం. కాశ్మీరం, కపిషా, తక్షశిలా, సంకాస్య, స్రుఘ్న మొదలైన పట్టణాల్లో, వివిధ దేశాలకు చెందిన భిక్షువుల్ని అనేకుల్ని కల్సుకున్నాము. వాళ్ళ సాయంతో మార్గ మధ్యంలో అవసరమైన ప్రతి చిన్న విషయానికీ వివరాలను వ్రాసుకోవచ్చు. కానీ, మేము అలా వ్రాసి తెచ్చుకోలేదు. ఎక్కడికక్కడ రాబోయే మజిలీని గురించి మాత్రం వివరాలు తెల్సుకుంటూ వుండేవాళ్ళం! కాంపిల్య, సంకాస్య, ఆలవికా – మొదలైన పట్టణాలు కూడా పాంచాల దేశంలోవే! వీటిని చూసుకుంటూ కౌశాంబి వెళ్ళాలని మా ఉద్దేశ్యం. కన్యాకుబ్జాన్ని విడిచాక మా మొదటి మజలీ ఆలవికా. బుద్ధిలుడిలా చెప్పాడు: “ఇక్కడ ఆలవకుడనే యక్షుడు వుండేవాడు. అతడు పాంచాల చండుడని ప్రసిద్ధి! మహా ముక్కోపి! ఓ మాటు బుద్ధుడి మీద కూడా తన కోపాన్ని చూపుదామనుకున్నాడు. అయితే, అతడి ఆటలు బుద్ధుడి ముందు సాగలేదు. లొంగిపోయాడు!”

కాశ్మీరాన్ని దాటాక మేము సమతల భూమిలో ప్రయాణం చేస్తున్నాము. స్రుఘ్న, ఖణగల్ వరకూ హిమాలయ పర్వతాలు కనబడుతూండేవి. ఇప్పుడవీ కనబడడం లేదు. దారిలో అక్కడక్కడా గ్రామాలు తగుల్తున్నాయి. మామిడి, ఇతర పండ్ల చెట్లూ కనుపిస్తున్నాయి. క్రీడోద్యానాల్లో నారింజ, సీమరేగి, అంగూర్ మొదలైన చిరపరిచితమైన పండ్ల చెట్లు వున్నాయి. అయితే, వీటిలో అరుచి ఏది? విహారాల్లోని ఉద్యాన వనాలు, పండ్ల చెట్లతో, అందంగా చూడ ముచ్చటగా వుంటాయి. వేసవి కాలంలో పెద్ద పెద్ద వృక్షాలూ, కూరల మళ్ళూ కాక ఇతర పచ్చదనా లేవీ కనుపించవు ప్రకృతిలో! మార్గమధ్యంలో అడవులూ తగుల్తున్నాయి. ఈ అడవుల్లో సింహం, పులీ, ఏనుగూలాంటి క్రూర జంతువుల్లేవు.

8వ అధ్యాయము

సింహాళంలో

(క్రీ.శ. 547)

నేనూ, బుద్ధిలుడూ పుట్టుకతోనే తిరుగుబోతులం! ఎప్పుడూ దేశాలు తిరుగుతూ వుంటేగాని మా మనస్సులకు ఆనందంగా వుండదు. భిక్షువునయ్యాక సుభూమి విహారంలో నాలుగేండ్లు వున్నానంటే, అప్పటికింకా దేశాటనలోని ఆనందం నా అనుభవంలోకి రాకపోవడం వలననే అనుకుంటున్నాను. దేశాలు తిరగడం కూడా ఓరకం వ్యసనమే అనాలి! ఈ వ్యసనం పట్టిందా జన్మాంతరం వరకూ విడువదు. ఒకమాటు దేశసంచారం లోని ఆనందాన్ని రుచిచూశాక, నలందాలో మూడేండ్లు ఒకే చోట ఎలా వుండగలిగామనేది నిజంగా ఆశ్చర్యపడవల్సిన విషయం. అయితే, నాలో విద్యావ్యసనం కూడా తగు పాళ్ళల్లో వుంది. కనుకే నలందాలో మూడేండ్లు వుండగలిగాను. మేము నలందాలోవున్న మూడు సంవత్సరాల్లోనూ అసంగుని “యోగాచార దర్శనా”న్ని దిగ్నాగుని ప్రమాణశాస్త్రాన్నీ పఠించాము. విద్యాధ్యయనానికి ఇంతటి సదవకాశం తరువాత జీవితంలో మరెక్కడా, ఎన్నడూ లభించలేదు.

రాజగృహం, నలందా, వజ్రాసనంవరకూ సునందుల వారూ, మేము కలిసే యాత్రచేశాము. తరువాత వారు తమ దేశానికి వెళ్ళిపోయారు. నలందాలో మా విద్యాధ్యయనం ముగిశాక తప్పక సింహాళం రావల్సిందన్నారు. వారు పిల్చారనే కాకుండా, సముద్రమధ్యంలో వున్న సింహాళ ద్వీపాన్ని చూడాలన్న ఆకాంక్ష కూడా మాలో వుంది. నలందాలో విద్యాధ్యయనం ముగిశాక సింహాళం వెళ్ళాలనుకున్నాము. సింహాళద్వీపం చాలా దూరంలోవుంది. వందలయోజనాల దూరం ప్రయాణించాలి. జలమార్గాన అయితే, ఈ యాత్ర కొంత త్వరగానూ ముగుస్తుంది. సుఖకరంగానూ వుంటుంది. కానీ, మేము స్థల, జల – ఉభయ మార్గాలూ ప్రయాణం చేయాలనుకున్నాము. తామ్రలిప్తి తూర్పు సముద్రతీరంలో ఓ ప్రసిద్ధమైన పట్టణం రేవు! ఇక్కడ వివిధ దేశాల సార్థవాహుల్నీ, వారి నౌకల్నీ చూశాము. రక రకాలైన ప్రజల్ని చూశాము. చీనా దేశపు బేహారు లెంతోమంది

9వ అధ్యాయము

స్వదేశానికి...

(క్రీ.శ. 547 - 48)

వెనకోమాటు "భద్ర" వియోగాన్ననుభవించాను. ఎన్నో రోజుల్ని ఘోరమైన మానసికోద్వేగంలో గడిపేశాను. ఇప్పుడీ బుద్ధిలుడి వియోగం నా హృదయాన్ని ముక్కలు ముక్కలు చేసివేసింది. స్నేహితులైన నలుగురు భిక్షువుల్ని పోగొట్టుకుని బ్రతకడం అవమానకరం అనిపిస్తోంది. జరిగిన విషయాన్ని మిత్రులకు చెప్పాను. అందరూ చింతించారు. త్వరలోనే మిత్రుల ఉద్వేగం శాంతించింది. కానీ, నా హృదయానికి శాంతి ఏదీ? వర్షాకాలం వచ్చింది. మూణ్ణెల్లవరకూ సింహళంలోనే వుండిపోవాలి. వర్షాకాలపు అభ్యంతరం లేకపోతే తక్షణం సింహళం నుండి వెళ్ళిపోయేవాడిని! ఆ మూణ్ణెల్లూ ఒక పిచ్చివాడిలా గడిపాను. ప్రతి పనీ యంత్రవతుగా చేస్తూండేవాణ్ణి. ఉదయాన్నే కాలకృత్యాలు తీర్చుకుని, పట్టణంలోని ప్రసిద్ధ స్తూపాలకూ, స్తూపారామానికీ ప్రదక్షిణం చేయడానికి వెళ్ళిపోయేవాణ్ణి. భోజన సమయానికి భిక్షాపాత్ర పుచ్చుకుని భిక్షకు వెళ్ళేవాణ్ణి. సాధారణంగా ఎవరి నియంత్రణనూ అంగీకరించేవాణ్ణి కాదు. విహార భోజనాన్ని స్వీకరించేవాణ్ణి కాదు. నియమంగా భిక్ష తెచ్చుకునేవాణ్ణి. అందుక్కారణం నాలోని వైరాగ్య ప్రవృత్తి కాదు. నన్ను నేను ఏదో ఒక పనిలో ఇరికించుకోవల్సిన దుర్భర మానసిక స్థితి! నా స్థితికి కొందరు సహృదయులైన భిక్షువులు చాలా విచారిస్తూండేవారు. నా కెంతగానో ఊరట కల్గిస్తుండేవారు. తోటి భిక్షువులూ, కొంతమంది భిక్షుణిలు నేను మహా నిష్ఠపరుణ్ణను కుంటూండేవారు. నా వరకూ నేను ఆశ్వీయుజ పౌర్ణమి ఎప్పుడొస్తుందా, ఎప్పుడు సింహళం నుండి వెళ్ళిపోదామా అని క్షణాల్ని లెక్క పెట్టుకుంటున్నాను. మధ్యాహ్నం వరకూ సమయాన్నెలాగో గడిపేవాడిని. ఆ తరువాత సమయం దొర్లడం బహు కష్టమయ్యేది. రాత్రిళ్ళు నిద్ర రాక దుర్భరయాతన పడేవాణ్ణి. దయామయి అయిన నిద్రాదేవి నన్ను కరుణించేది కాదు. నిద్రరాక రాత్రిళ్లు బుద్ధసూత్రాల్ని పఠిస్తూ కూర్చునేవాణ్ణి. ఏ తెల్లవారుజామునో కొద్ది క్షణాలు కునికేవాణ్ణి. కన్ను మూయగానే బుద్ధిలుడి సౌమ్య, శాంత, గంభీర వదనం

10వ అధ్యాయము

స్వదేశంలో...

(క్రీ.శ. 548)

ఏడు సంవత్సరాల సుదీర్ఘకాలం తీర్థయాత్రల్లో గడిచిపోయింది. స్వదేశానికి వచ్చేనాటికి ఇరవై తొమ్మిదేండ్ల వాణ్ణయ్యాను. ఇన్నాళ్ళూ దేశాలు తిరగడంతోపాటు అవకాశం దొరికిన ప్రతిచోటా విద్యను అభ్యసించాను. ఉద్యానదేశంలో హీనయానానికే ప్రాధాన్యత ఎక్కువ. కానీ, భారతదేశంలోనూ, ప్రపంచంలోని ఇతర బౌద్ధ దేశాల్లోనూ మహాయానపు పొంగు ఉప్పెనలా వచ్చేస్తోంది. ఈ 'పొంగు' తాలూకు ప్రభావం కొంత ఉద్యాన దేశంమీదా పడ్డది. ఐతే, మహాయానం నామీద గొప్పగా ప్రభావాన్ని వేసింది. సువాస్తు నదిని దాటి మా గ్రామ ప్రజలు చలికాలాన్ని గడిపే ప్రదేశానికి వెళ్ళాను. నా తండ్రిగారు ఆరోగ్యంగా వున్నారు. నన్ను చూసి ఆనందంలో మైమరచారు. గ్రామ ప్రజలు కూడా ఘనంగా స్వాగతాన్నిచ్చారు. ఆ చలికాలాన్ని, అక్కడే తమతోపాటు గడప వలసిందని కోరారు. నిండు చలికాలమే అయినా సుభూమి విహారమార్గం మంచుతో నిరోధింపబడలేదు. విహారానికి వెళ్ళవచ్చును. కానీ, గ్రామప్రజల కోర్కెను కాదనలేక అక్కడే వుండిపోయాను.

దీర్ఘకాలంగా ఉష్ణదేశాల్లో తిరుగుతూండడం వలన నా శరీరంలో, రూపంలో కొంత మార్పు వచ్చింది. ఇన్నాళ్ళు అనేక ప్రదేశాలకు తిరిగి తథాగతుని అస్థి ధాతువుల్ని దర్శించాను. బుద్ధుని చరణ ధూళితో పవిత్రమైన తీర్థాల నెన్నింటినో సేవించి కృతకృత్యుణ్ణయ్యాను. ఇన్ని సంవత్సరాల తరువాత మాతృభూమియొక్క చల్లని స్పర్శ. తల్లి ఒడిలా సుఖదాయకంగా వుంది. ఉద్యాన దేశపు ఆహార పదార్థాలూ, వంటలూ నోటికి ఎంతో రుచిని ప్రసాదించాయి. ఉద్యాన భాషను మాట్లాడుతూంటే ఎంతో ఆత్మీయత, రసానుభూతి కలుగుతున్నాయి. అనంత కాలవాహినిలో ఏడు సంవత్సరాల కాలం చాలా నగణ్యమైంది. ఈ స్వల్ప వ్యవధిలోనే ఎన్నో క్రొత్త ముఖాలు కేరింతలు కొడుతూ, ఆడుతూ కనుపిస్తున్నాయి. పరిచయమున్న పాత ముఖాలెన్నో ఈ లోకాన్నుండి సెలవు తీసుకుని వెళ్ళిపోయాయి. మిహిరకులుడు చనిపోయి ఒక సంవత్సరమైంది. అయినా, ఇంకా

11వ అధ్యాయము

హిమాలయాన్ని దాటాము

(క్రీ.శ. 550)

క్షణంలో, అతి పురాతనమైన సుభూమి విహారమూ, దాంతోపాటు ఎన్నో పవిత్ర వస్తువులూ భస్మమయ్యాయి. అయితే భిక్షువుల నిత్య జీవనానికీ, అవసరాలకూ ఎలాంటి ఆటంకమూ సంభవించలేదు. ఆహార పదార్థాలను ముందే జాగ్రత్త చేసుకున్నాము. ఊళ్ళోనూ మాకు కావలసిన పదార్థాలు లభిస్తాయి. చుట్టుపట్ల గ్రామాల ప్రజలూ మాకు అనేక విధాల సహాయం చేస్తున్నారు! తమ పవిత్ర విహారం ఇలా కాలిపోయినందుకు ప్రజలెంతోగానో బాధపడుతున్నారు. దగ్గరలో చెక్క సులభంగా లభిస్తుంది. ప్రస్తుతం పని జరిగేట్టు చెక్కతో విహారాన్ని తయారుచేయడం అక్కడి ప్రజలకో కష్టమయిన పనికాదు. అయితే, మాకు అలా 'తాత్కాలిక విహారం' నిర్మించుకోవడం ఇష్టంలేదు. విహారాన్ని వెనుకటిలా భవ్యంగా, బలంగా నిర్మించాలని మావుద్దేశం. ప్రజలుకూడా తమ విహారాన్ని వెనుకటి రూపంలోనే చూడాలని వాంఛిస్తున్నారు. మిహిరకులుడు గతించాక ఉద్యానం ఒకరకంగా నిరాశ్రయ అయింది. కపిషా, గంధార, కాశ్మీర దేశాల్లో ఏ పెద్దరాజు అధీనంలోనో వున్నట్లయితే క్రొత్త విహారాన్ని నిర్మించడం ఏమంత పెద్ద సమస్యకాదు. మిహిరకులుడు తన రాజ్యంలోని తూర్పు దేశాలను, కాంభోజి, వషు నదీతీర ప్రాంతాలను వెనకే కోల్పోయాడు. ఇప్పుడు అన్నిచోట్లా యోధా సామంతులూ చిన్నచిన్న స్వతంత్ర రాజ్యాల్ని స్థాపించారు. ఇలాంటి దుర్ఘటన తోరమాణుడి సమయంలో జరిగినట్లయితే, వెంటనే క్రొత్త విహారాన్ని నిర్మించుకోవడానికి ఆజ్ఞ ఇచ్చేవాడు. రాజు తల్చుకుంటే విహారాలొక లెక్కా? కానీ, ఇప్పుడలాంటి సహాయాన్ని ఆశించడానికే వీలులేదు. కనుక మా ఆశయం నెరవేరాలంటే మేమందరమూ కలిసి ప్రయత్నించాలి! సుభూమి విహారంలో కాంభోజ, తుషార, కాంస్య, కూచా దేశాల భిక్షువులుకూడా వుంటారు. విదేశ యాత్రలంటే నాకెంతో ఇష్ట మవడంవల్ల ఆయా దేశాల భిక్షువుల్ని అక్కడి పరిస్థితుల్ని గురించి అడుగుతూండేవాణ్ణి. ఆ దేశాల్లో రత్నాల గనులూ, బంగారు గనులూ వున్నాయని

12వ అధ్యాయము

కాంస్యలో... ...

(క్రీ.శ. 551)

చలిబాధకు, నిజంగానే తట్టుకోలేకపోయాము. గ్రామస్థులు కటికి దరిద్రులు. కృషికి సౌకర్యాలు తక్కువ. పశుపాలన, వేటా ఈ రెండే ముఖ్యవృత్తులు వారికి! ఆ గ్రామ ప్రజలకు ఆహార సముపార్జన గొప్ప సమస్య! కాంబోజపురంలోని భిక్షువుల ప్రార్థనను అంగీకరించి, చలికాలమంతా అక్కడే గడిపితే బాగుండేది. కానీ, ఇప్పుడేం చేయడం? ముందుకు పోదామా అంటే, మంచు విపరీతంగా పడడంవల్ల మార్గాలన్నీ బందయ్యాయి. వెనక్కి పోవడం నాకూ సుమనుడికీ ఎంత మాత్రమూ ఇష్టంలేదు. మిగిలిన భిక్షువులు మా అంత నిబ్బరమైన మనస్సుకలవారు కాదు వారూ మాలాగానే దేశాటన ప్రియులే. సాహసం కలవారే. అయితే, ఎంతవరకని? నూతన దేశాలను చూడాలనీ, కనీ వినీ ఎరుగని కష్టాలను ఆహ్వానించాలని, ఎంత మంది అనుకుంటారు? యెక్కడయినా ఒకరు సాహసించినా, రోగాలూ, రొష్టులూ వెంబడిస్తే, నిబ్బరాన్ని గోల్పోక ఏంచేస్తారు? బోలోరుకు వచ్చాక మాలో ముగ్గురు జీర్ణాశయ రోగాలకు గురి అయ్యారు. ముగ్గురికి రక్తపు విరోచనాలు పట్టాయి. దాదాపుగా, ముగ్గురూ మృత్యుముఖంలోకి వెళ్ళిపోయారు. అయితే, మృత్యుదేవత ఒకణ్ణే స్వీకరించింది. ఇద్దర్ని తిరస్కరించింది. బ్రతికి బయటపడ్డ ఇద్దరు భిక్షువులూ మళ్ళీ వేసవికాలం వచ్చేవరకూ చిక్కి శల్యమయ్యారు. వివిధ దేశాల్లోని మానవులూ, తమ తమ దేశాల్లోని శీతోష్ణస్థితులననుసరించి తిండి గుడ్డల్ని నిర్ణయించుకుంటూంటారు. శతాబ్దాల అనుభవం, ఏ కాలంలో ఎలాంటి వస్త్రాలను ధరించవల్సింది. ఏ కాలంలో ఏయే పదార్థాలను తినవల్సింది వారికి తెలియచేస్తూవుంటుంది. భిక్షువులం అందరి మానవుల్లా కాకుండా ప్రత్యేకమైన దుస్తుల్ని ధరిస్తాము. అయితే, బుద్ధుడు, వస్త్రధారణ తాలూకు నియమాల నేర్పరచేప్పుడు, దేశగతమైన శీతోష్ణస్థితులను తప్పకుండా దృష్టిలో వుంచుకున్నాడు. శీతల దేశీయులైన భిక్షువులు ప్రత్యేకమైన వస్త్రాలను, పాదరక్షలను

End of Preview.

Rest of the book can be read @

http://kinige.com/book/Vismruta+Yatrikudu

* * *